

L'OPPIDUM ROMÀ DE *SUCRO*: ESTAT DE LA QÜESTIÓ SOBRE LA SEUA POSSIBLE UBICACIÓ

TONI MONTALBÁN CARMONA

SUECA, LA RIBERA BAIXA

Resum: Estat de la qüestió sobre la possible ubicació de l'*oppidum* romà de *Sucro*. Disputa comarcal tradicional entre Alzira, Cullera, Sueca i Albalat de la Ribera.

Molts autors s'han fet la mateixa pregunta al llarg dels últims segles: on estava ubicada l'antiga ciutat romana de *Sucro*? Trobem tota una disputa comarcal –en el bon sentit de la paraula– sobre la seua ubicació des del segle XVI. Quatre possibles localitzacions: Alzira (Ribera Alta), Cullera, Sueca i Albalat de la Ribera (Ribera Baixa). Algunes d'elles compten ja des dels anys 60' del segle XX amb excavacions arqueològiques realitzades pel Servei d'Investigació Prehistòrica (S.I.P.).

Els primers autors que tracten el tema de *Sucro*, anteriors al segle XX, basaren les seues teories en les notícies aportades per geògrafs antics; d'altres es basen en criteris etimològics; i per últim, els que es basen en les restes arqueològiques trobades en superfície, que junt amb les excavacions

arqueològiques, serà la línia a seguir pels historiadors i arqueòlegs contemporanis.

Amb aquest treball, no es pretén fer cap innovació sobre la seua localització, ja que no és el meu objectiu desmuntar les teories dels autors anteriors, ni d'entrar en polèmica sobre la seua validesa o no. El que es pretén, és fer una revisió historiogràfica general de les fonts escrites –en valencià o castellà- sobre *Sucro*, des dels autors clàssics fins a la primera dècada del segle XXI, doncs penso que no és possible abordar aquest tema sense fer un previ repàs de les principals fonts, que tant els autors clàssics com la historiografia ha compilat des de fa uns cinc segles. En aquest aspecte, al 2002 va sorgir un treball, realitzat per Mª Luisa Chofre Navarrete, "*Las ciudades de Sicana y Sucro: su localización a partir de las fuentes*" (2002). D'aquesta obra, cal destacar la gran tasca de recerca d'un notable nombre de fonts sobre les ciutats de Sicana i *Sucro*. No obstant, arriba a una conclusió confusa –errònia per a molts- sobre una possible localització de *Sucro* en l'Alt del Fort (219 m.), en la Muntanya de Cullera, on s'ha trobat a més un jaciment ibèric, datat entre els segles IV i III aC. i, que molts han interpretat com l'*oppidum* ibèric previ a l'arribada dels Escipions a la zona; en Albalat situa la *mansio* romana de *Sucronem*, com trobem als itineraris antics de la Península Ibèrica; i finalment, situa a *l'Illa dels Pensaments*, situat a prop del far de Cullera, el famós *Portum Sucrone*.

Aquestes conclusions, van provocar tot una sèrie d'opinions contradictòries. Així doncs, trobem les paraules d'Antoni Carrasquer Artal, historiador de Sueca, sobre dita tesi: <<s'hi detecten massa punts negres que li resten tanta credibilitat que no deixa d'ésser una opinió semblant a la dels cronistes de les acaballes del segle XIX i principi del XX: des del començament es veu que a Chofre "li tira la terreta" i va "eliminant proves" que, en principi, decantarien la localització de *Sucro* a Alzira i, sobretot, a Albalat de la Ribera>>, conclouent amb que <<apostaria perquè *Sucro* està en els substrats d'Albalat de la

Ribera>>. Com a factor clau, Carrasquer afirma que <<no té en compte una qüestió clau: l'evolució geològica de l'Albufera, determinadament estratègica per a una ubicació definitiva de *Sucro*>>. No obstant, Chofre no s'oblida de l'evolució geològica de l'Albufera. En l'adjunt corresponent a l'Albufera¹, Chofre Navarrete realitza una comparació –sense entrar en la polèmica sobre la seua validesa- entre l'antiga i actual línia de l'Albufera.

Sucro en els autors clàssics

La localització de *Sucro* apareix citada als textos clàssics des del segle II aC. fins al segle VII dC. Van ser molts els autors clàssics que tractaren la ubicació de *Sicana* i *Sucro* a les terres de la comarca de l'actual Ribera (Alta i Baixa). Entre ells, cal esmentar la importància d'uns quants, per la claredat en què tractaren aquest tema. Així, trobem al "*Tratado sobre España Antigua*", l'aportació d'Estrabó a aquest tema: <<La costa desde aquí al Río Ibéro á mitad de distancia tiene el Sucron, y la boca y Ciudad de su nombre>>².

No menys important va ser el testimoni de Tito Livi, interpretació la qual ha derivat en diverses polèmiques sobre el seu significat, trobant una doble opinió: aquells que opinen que les seues mencions sobre *Sucro*, feia referència al riu; i per contra, aquells que entenen que parla de la ciutat en qüestió. Chofre Navarrete, en aquest aspecte, escriu a la seua tesi: <<(Tito Livi) cita reiteradamente a la ciudad de *Sucro* y no al río del mismo nombre, como pretende algunos autores. [...] Resulta improbable que en los capítulos

¹ CHOFRE NAVARRETE, M. L., *Las ciudades de "Sicana" y "Sucro": su localización a partir de las fuentes*, Universidad de Madrid, Madrid, 2002, pàg. 399.

² Estrabó III 4, 6.; la traducció de LOPEZ, Juan, *Libro Tercero de la Geografía de Estrabón que comprende un Tratado sobre España Antigua*, traducció de l'obra original en llatí d'Estrabó, ed. facsímil, Valencia, pàg. 176.

anteriores, Livio haya mencionado hasta cuatro veces a *Sucro* como río sin citarlo nunca como tal>>³.

També Plini el Vell va col·laborar amb la ubicació de *Sucro* en la seua "*Historia Natural*". Plutarc també parla d'una ciutat de *Sucro*, en la seua obra "*Vida de hombres ilustres*", i relata la batalla entre les tropes sertorianes i pompeianes junt als murs i el riu amb el nom de *Sucro*. Apià, també s'ocupa de l'*oppidum* de *Sucro*, i tanmateix com Plutarc, entre d'altres, descriu la batalla entre Sertori i Pompeu.

Però possiblement, l'autor clàssic que va anar més enllà, establint una possible localització, va ser Luci Floro, amb la seua "*Epítome*" romana des de Romul fins a August, afirmant que la ciutat de *Sucro* es trobava a prop del riu amb el mateix nom, junt a la ciutat de Laurona, actual Llaurí.

Sucro en els estudis moderns i contemporanis

Partidaris de la localització de Sucro en Cullera

Al segle XVI trobem als primers historiadors que es mostren partidaris de la identificació de *Sucro* en Cullera. Ambrosio de Morales, defèn a la seua principal obra que <<cuatro leguas mas abaxo de la ciudad de Valencia hacia Cartagena. Allí esta agora a la boca un lugar no muy grande que llaman Cullera: y Plinio dize, que avia en su tiempo lugar que tenia el nombre del rio. Pomponio Mela y Plinio dizen llamavan *Sucronense*>>⁴.

Florian de Ocampo, cronista de l'emperador Carles V, va descriure la zona de la desembocadura de l'Ebre de la següent forma: <<Otras cuatro (leguas)

³ CHOFRE NAVARRETE, M. L., *Las ciudades de...*, pàg. 89.

⁴ MORALES, A. de, *Las antigüedades de las ciudades de España*, Alcalá de Henares, 1775, fol. 83.

son desde Valencia hasta Cullera, que también esta cerca de la mar, en el paso del río Xucar, a quien los antiguos llamaron *Sucro*>>⁵.

Juan de Mariana, va escriure que <<Creemos que los ocho mil soldados estarían acantonados en Cullera y sus cercanías [...]. Así nos lo persuade la expresión "*ad sucronem*" [...], sin añadir título de río o ciudad>>⁶.

Ja a principis del segle XVII, Gaspar J. Escolano, escrivia: <<[...]Según Estrabón y Plinio, el asiento de *Sucro* estava en la mesma boca del río. [...] De todo lo qual se infiere que lleva más camino la primera opción, de que *Sucro* sería Cullera>>⁷.

Francisco Diago, va situar diverses vegades al llarg de la seua obra, la ubicació de *Sucro* en Cullera: <<Y no dudo yo que el nombre de *Sucro* le vino a este rio de la postrera de las poblaciones que baña, que agora le tiene de Cullera, aviendole tenido antiguamente de *Sucro*>>⁸.

Al segle XVIII, el pare Enrique Flórez va escriure que <<el Castillo de Colira se llama hoy Cullera, que es la que dijimos en el T.V. ser la antigua *Sucro*, del mismo nombre que su río>>⁹.

Juan López, geògraf del rei Carles III, va publicar la primera versió en espanyol del llibre III de la Geografia d'Estrabó, i amb el mapa adjunt, escrivia: <<*Sucro*, hoy Cullera>>¹⁰.

⁵ OCAMPO, F. de, *Los cinco libros primeros de la Crónica General de España*, Alcalá de Henares, 1578, llib. I, cap. 2, fol. 9.

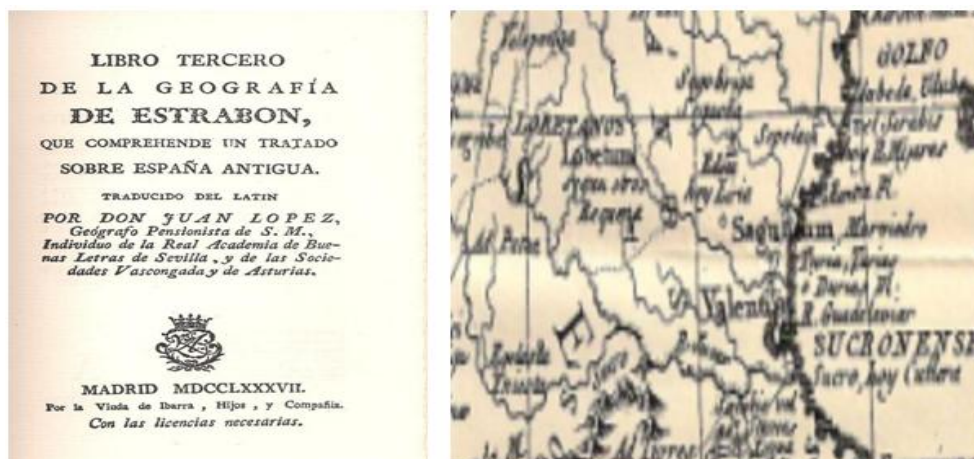
⁶ MARIANA, J. de, *Historia General de España*, València, 1783, llib. II, cap. XXIII, p. 184, nota 2.

⁷ ESCOLANO, G. J., *Década Primera de la Historia de Valencia*, Valencia, 1611, llib. VI, cap. XXIV, col. 219.

⁸ DIAGO, F., *Anales del Reino de Valencia*, vol. I, València, 1613, llib. II, cap. XV, pàg. 45.

⁹ FLOREZ, E., *España Sagrada*, tomo VIII, Madrid, 1752, pàg. 55.

¹⁰ LÓPEZ, J., *Tratado sobre España Antigua*, Madrid, 1787, mapa adjunt.

Portada de la traducció de Juan López sobre el *Tratado sobre España Antigua* d'Estrabó (esquerra); Mapa adjunt en la mateixa obra (dreta). J. López, 1787.

Al segle XIX, Pascual Esclapés de Gillo, escrivia: <<Este río Sucronis, es el que fertiliza la antigua *Sucro*, hoy Cullera>>¹¹.

J. A. Ceán Bermúdez va afirmar que <<Cullera, villa del reino de Valencia en el partido de Alcira y en la costa del Mediterráneo, y cerca de donde desagua el río Jucar ó *Sucro* por lo que hubo de llamarse esta villa en lo antiguo *Sucro*>>¹².

El canonge Roque Chabas, cronista de Dènia, va escriure: <<¿Fue siempre éste el nombre de Cullera?[...] ; su nombre primitivo fue *Sucro*, el mismo que el río que muere a sus pies>>¹³.

Andrés Piles, va dedicar els primers capítols al tema de *Sucro*: <<¿En qué paraje del término de Cullera estuvo edificada la ciudad de *Sucro*? [...]. En un principio [...], la población debió ocupar parte de la planicie o meseta de la montaña; las cortaduras que por doquier presenta, ponían la población en

¹¹ ESCLAPEZ DE GUILLÓ, P., *Resumen Historial de Valencia*, València, 1738 (reeditat en 1805), pàg. 8.

¹² CÉAN BERMUDEZ, J. A., *Sumario de las antigüedades romanas que hay en España*, Madrid, 1832, pàg. 72.

¹³ CHABÁS, R., "Estudios etimológicos. Cullera y Carcagente". *El Archivo*, VII, Dènia, 1893, pàg. 225.

inmejorables condicpnes de defensa [...] A medida que el peligro fue desapareciendo [...] fuese también corriendo (la población) hacía el llano>>¹⁴.

Al segle XX, A. García y Bellido situa amb dubtes *Sucro* en Cullera: <<El Iber es el Ebro. El *Sukron* el Jucar; la ciudad del mismo nombre es desconocida, acaso Cullera, pero en el cerro que la domina>>¹⁵.

També trobem aquesta localització en S. Bru i Vidal: <<També Strabon ens dóna la situació exacta del riu *Sucro*, actual Xúquer, i de la ciutat del mateix nom, a la seua desembocadura, potser la part alta de l'actual Cullera>>¹⁶.

Gonzalo Arias Bonet, al seu treball d'interpretació de l'itinerari d'Antonino, escriu que <<evidentemente, *Sucro* o *Sucrone* es Cullera. *Sucronem*-empalme, estaría un poco al norte de Algemesí. La calzada secundaria que desde allí llevaría a *Sucro* pasaría por Albalat, palabra árabe que en España se aplicó precisamente a los caminos empedrados>>¹⁷.

Morote Barberá, en la seua tesi sobre la Via Augusta al llarg de País Valencià, identifica que <<*Sucrone* debió ser Cullera, en la desembocadura de río *Sucro* [...] estando *Sucronem* en el lugar donde surgía el camino que de la Vía Augusta iba al oppidum citado>>¹⁸.

Altres tractaren el tema de la possible localització del *Portum Sucrone*, el qual apareix com a *mansio* a l'*Anònim de Ràvena*, sense que l'anomenen a la resta de fonts escrites. Les diferents aportacions sobre la seua possible localització són recents.

¹⁴ PILES IBARS, A., *Historia de Cullera*, Cullera, 1893 (reeditat en 1972), pàg. 56.

¹⁵ GARCÍA Y BELLIDO, A., *España y los españoles hace 2.000 años, según la geografía de Estrabón*, Madrid, 1945 (reeditat en 1993), pàg. 155.

¹⁶ BRU I VIDAL, S., *Les terres valencianes durant l'època romana*, València, 1963, pàg. 33.

¹⁷ ARIAS BONET, G., "El secreto de Antonino". *El Miliario Extravagante*, 2, Paris, pàg. 22.

¹⁸ MOROTE BARBERÁ, G., *La Vía Augusta y otras calzadas en la Comunidad Valenciana*, Valencia, 1979 (reeditat en 2002), pp. 139-159.

Un dels primers en tractar l'assumpte, va ser Burguera Serrano (el qual va defensar l'ubicació de *Sucro* en Sueca). Burguera ens comenta el següent sobre el *Portum Sucrone*: <<Pero como vamos probando que *Sucro* (ciudad) es del término de Sueca y no de Cullera, consiguientemente el Puerto Sucronense debió ser el correspondiente al río *Sucro*, al bañar a *Sucro*>>¹⁹.

José Manuel Roldán va escriure a la seua famosa obra sobre les Vies Romanes a la Península Ibèrica: <<*Portum Sucrone*: [...] frente a Alcira, en la costa, seguramente en los alrededores de Cullera>>²⁰.

Enrique Llobregat, <<*Portum Sucrone*: hay que buscarlo en Cullera y probablemente habrá que pensar en la zona litoral abrigada por l'Illa, donde había una instalación humana bajoimperial, e incluso de época vàndala>>²¹.

Arasa Gil i Roselló Verger, escriuen <<*Portum Sucrone*: No cal dir que, com que és un port, havia d'estar a la via litoral i no lluny de la gola del *Sucro*. Estrabó (III 4, 6) parla del riu *Souíkron* i d'una ciutat del mateix nom, que el text de Plini (III 20) permetria situar vora mar. Llobregat (1983) basant-se en les troballes ibèriques i romanes del castell, s'inclina per Cullera>>²².

Partidaris de la localització de *Sucro* en Sueca

Al segle XVI, trobem el testimoni de Bernardino Gómez Miedes sobre la zona de Sueca-Cullera, <<*Qua causa Rex Sucronem oppidum insigne Cullari propinquum*>>²³, que segons alguns autors, com Chofre Navarrete, han

¹⁹ BURGUERA SERRANO, A. C., *Historia fundamental documentada de Sueca y sus alrededores, en los aspectos geográfico, militar, político, civil, estadístico, religioso, moral, productivo, económico, filosófico, sociológico, cultural, arqueológico, artístico y bio-bibliográfico*; con notables ilustraciones, 2 toms, València, 1921-1924 (reeditat en 2000), pàg. 91.

²⁰ ROLDÁN HERVÁS, J. M., *Itineraria Hispana*, Valladolid, 1975, pàg. 269.

²¹ LLOBREGAT CONESA, E., "La geografía antigua valenciana i l'*Anònim de Ravenna*: notes de lectura". *L'Espill*, 17-18, València, 1983a, pp. 234-235.

²² ARASA, F.; ROSSELLÓ, V., *Les vies romanes del territori valencià*, València, pàg. 56.

²³ GÓMEZ MIEDES, B., *De vita et rebus gestis Iacobi I. Regis Aragonum, cognomento expugnatoris*, València, 1582, llib. XIII, cap. 29, pàg. 255.

interpretat com a una possible localització de *Sucro* en Sueca. No obstant, aquesta possible localització deixa molt que desitjar, ja que Gómez Miedes no atorga a Sueca tal categoria.

Textos més concrets, els trobem ja al segle XIX, amb A. H. Dufour i T. Duvotenay. Escriuen en la seua enciclopèdia que, entre les ciutats dels edetans, localitzen <<*Sucro* (Sueca)>>²⁴.

Juan Bautista Granell escrivia <<que la villa de Sueca es la sucesora de la extinguida ciudad romana que se llamó *Sucro*>>. Criteris etimològics: <<Nuestra villa se llamó Sueca, sin duda, por corrupción o defectuosa pronunciación del sustantivo *Sucro*>>²⁵.

Burguera Serrano, basant-se en Luci Floro, va dir que <<Sueca está emplazada frente a Laurona (Llaurí) donde los historiadores romanos asientan la mansión sucronense>>²⁶.

Partidaris de la localització de Sucro en Alzira:

Beuter i Nuñez, en la primera meitat del segle XVI, van ser els primers en defensar la ubicació de *Sucro* en Alzira²⁷. Ja al segle XIX, trobem una millor documentació, la majoria d'elles obres geogràfiques d'Espanya. Així trobem obres com la de M. Cortés y López: <<Han pensado muchos que *Sucro* era Sueca y otros Cullera [...]. Pero no tiene fundamento, pues no era sino Alcira

²⁴ DUFOUR, A. H.; DUVOTENAY, T., *El Globo. Atlas Histórico Universal de Geografía Antigua de la Edad Media y Moderna*, Madrid, 1852, pàg. 28.

²⁵ GRANELL, J. B., "La fundación de Sueca". *El Archivo*, II, Dènia, pp. 98-102.

²⁶ BURGUEIRA SERRANO, A. C., *Historia fundamental documentada de Sueca y sus alrededores, en los aspectos geográfico, militar, político, civil, estadístico, religioso, moral, productivo, económico, filosófico, sociológico, cultural, arqueológico, artístico y bio-bibliográfico*; con notables ilustraciones, 2 toms, València, 1921-1924 (reeditat en 2000), pàg. 105.

²⁷ BEUTER, P. A., *Cronica de la Primera Part de la Historia de Valencia*, València, 1538.

que está combatida por las aguas del *Sucro* y, conserva un gran puente romano, indicio del camino por donde se pasava el río>>²⁸.

En aquesta línia escriu Pascual Madoz: <<Alcira, combatida por las aguas del *Sucro* razón geográfica que la designa con precisión para aquel nombre, todavía conserva el gran puente romana por donde pasaban las legiones á descansar en ella>>²⁹.

I amb elements semblants continua Eduardo Chaoz: <<Han pensado muchos que *Sucro* era Sueca y otros, [...] Cullera; per sin fundamentos, pues no era sino ALCIRA, que está combatida por las aguas del *Sucro* y conserva un gran puente romano>>³⁰.

J. Cuveiro Piñol, escrivia en la seua taula de localitzacions geogràfiques: <<*Sucro* o *Sucron* – Alcira, villa, provincia de Valencia. Sueca y Cullera disputan a Alcira el nombre de *Sucro*>>³¹.

Ja al segle XX, Vicent Pelufo, defenia en un article que <<Alcira es indiscutiblemente la sucesora de la *Sucro* ibèrica>>³². Altre article a destacar és el de R. Sifre Pla, anomenat "*Sucro, ¿Alcira?*": <<Alcira: esa es la antigua *Sucro*>>³³.

²⁸ CORTÉS Y LÓPEZ, M., *Diccionario Geográfico-Histórico de la España Antigua: Tarraconense, Bética y Lusitania*, vol. III, Madrid, 1836, pp. 399-340.

²⁹ MADDOZ, P., *Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Madrid, 1845-1850 (reeditat en 1982), pàg. 37.

³⁰ CHAO, E., *Cuadros de la Geografía Histórica de España*, Madrid, pàg. 348.

³¹ CUVEIRO PIÑOL, J., *Iberia Protohistórica*, Valladolid, 1891, pàg. 306.

³² PELUFO, V., "Alcira sucesora de la *Sucro* Ibérica". *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, 8, València, pàg. 33.

³³ SIFRE PLA, R., "*Sucro, ¿Alzira?*". *Xucar*, 1 (extraordinari), Alzira, 1935.

J. Manuel Roldán va situar *Sucro*, tot i que amb dubtes, en Alzira: <<*Sucrone*: se situa tradicionalmente, aunque sin documentos fehacientes, en Alcira>>³⁴.

Partidaris de la localització de Sucro en Albalat de la Ribera

Bosch Gimpera i Aguado Bleye, situaven la batalla i la ciutat de *Sucro* <<*no lejos del Albalat de hoy*>>³⁵. Solís i Gascó, per la seua part, escrigueren: <<*Sucro*, la actual Albalat, junto al Júcar>>³⁶.

Els que van fer distintes localitzacions de Sucro

Altres van fer diverses localitzacions de *Sucro*, o bé van canviar de parèixer al llarg de la seua vida. En aquest sentit, trobem els escrits de V. Boix i Ricarte³⁷, qui en un principi situa *Sucro* a Cullera i després en Alzira. Tanmateix, trobem el treball de Fidel Fita³⁸, qui en una mateixa publicació, es va contradir, situant inicialment *Sucro* en la ciutat de Cullera i, més endavant, situant-la en Sueca. En aquesta línia contradictòria van escriure altres, com Teodor Llorente³⁹, Adolf Schulten⁴⁰ i Enrique Llobregat⁴¹.

³⁴ ROLDÁN HERVÁS, J. M., *Itineraria Hispana...*, pàg. 269.

³⁵ BOSCH GIMPERA, P.; AGUADO BLEYE, P., *Historia de España*, vol. II, Madrid, 1935, llib. 1, pàg. 223.

³⁶ SOLÍS, J.; GASCÓ, F., *Historia de Roma, La Segunda Guerra Púnica (lib. XXVI-XXX)*, (Introducción y notas), Madrid 1992, pàg. 301.

³⁷ BOIX I RICARTE, V., *Historia de la ciudad y Reino de Valencia*, vol. I, València 1845, pp. 36-39 i 51.

³⁸ FITA, F., "Desde el cabo de Gata hasta la boca del Júcar". *El Archivo*, IV, Dènia, pp. 15 i 18 (nota 13).

³⁹ LLORENTE, T., *España: sus monumentos y artes. Su naturaleza e Historia*, vol. I-II, València, 1887-1889, pp. 46-47 i 612-613.

⁴⁰ SCHULTEN, A., "Sucro". *RE*, IV, Stuttgart, 1952, pàg. 562; Avieno, "Ora Marítima", *Fontes Hispaniae Antiquae*, VI, Barcelona, pàg. 230; *Geografía y Etnografía antiguas de la Península Ibérica*, vol. I-II, Madrid.

⁴¹ LLOBREGAT CONESA, E., *Contestania Ibérica*, Alacant, 1972, pàg. 12; *Nuestra Historia*, vol. II, València, 1980, vol. II, pàg. 66; "Relectura del *Ravennate*: dos calzadas, una mansión inexistente y otros datos de la geografía antigua del País Valenciano". *Lucentum*, II, Alacant, 1983b, pp. 232-234.

Conclusions fins a l'actualitat

Cullera té un gran valor estratègic natural, amb la seua muntanya (233 m.), des d'on es pot controlar pràcticament tot el territori del voltant. Ens trobem amb una sistemàtica destrucció de moltes proves arqueològiques, en especial pel poc interès inicial de la ciutat per l'estudi de la muntanya, a més del factor turístic. Entre les restes, destaquen unes 6 troballes submarines, unes 10 casuals i altres tantes excavades; a més, disposem de diverses publicacions, com les realitzades pel S.I.P. sobre l'Alt del Fort, la Cova del Volcà o El Castell.

Altres troballes més recents, es situen a dintre del casc urbà: la primera, al carrer Agustí Olivert, trobada el 1991, i interpretada com una factoria de salaons; la segona, sis anys més tard, es troba al carrer 25 d'Abril, on es va localitzar una estructura funerària amb diversos soterraments, tot i que no hi ha publicacions.

Però la part que més interessa als especialistes, és la zona de la Muntanya de Cullera, on a 219 m. d'altura trobem l'*oppidum* ibèric (s. IV aC), a l'Alt del Fort, tradicionalment vinculat a la ciutat de *Sicana* per alguns autors clàssics, com afirma Estrabó a la seua Geografia: <<*Sicanus*, Júcar. Sicana estaria en el cerro de Cullera>>. No obstant, no s'han trobat les suficients restes romanes per a arribar a la conclusió de que en aquest emplaçament o a la zona del voltant es poguera assentar l'antic *oppidum* romà de *Sucro*.

En Sueca a penes s'han trobat restes arqueològiques. Podem trobar tant en Burguera Serrano⁴² com en la tesi de Chofre Navarrete⁴³ o en la gran obra de Pla Ballester⁴⁴, la curta llista d'objectes recuperats: tres troballes submarines i la

---

⁴² BURGUERA SERRANO, A. C., *Historia fundamental documentada de Sueca y sus alrededores...*, pp. 80-82.

⁴³ CHOFRE NAVARRETE, M. L. *Las ciudades de...*, pp. 213-215.

⁴⁴ PLA BALLESTER, E., *Sueca*, vol. XI, València, 1973, pàg. 16.

resta ocasionals, d'origen ibèric i romà. Tot i l'interès de Nicolau Primitiu, Pla Ballester o Serrano Várez, mai es van realitzar excavacions arqueològiques en Sueca, doncs hi han molt poques esperances de trobar cap vestigi antic en el seu substrat, degut al seu caràcter pantanós. No obstant, les poques restes recuperades s'han trobat en La Torreta, el Camp de la Pedra, La Sènia, el Carrer Moro o al municipi veí i antiga pedania de Sueca, El Mareny. Així doncs, les teories actuals, poden indicar que l'actual zona de Sueca no seria més que un establiment agropecuari romà o una mena de factoria, com apunta Chofre Navarrete⁴⁵.

Avui dia, malgrat els esforços d'autors locals com Bautista Granell i el pare Burguera Serrano, l'única connexió entre Sucro i Sueca, es limitava a l'origen del terme, a la seua toponímia, tot i que actualment està de sobra demostrat que el nom de Sueca prové del terme àrab "Suecha", com apareix a la Carta Poble de Sueca, de l'any 1245.

En Alzira s'han trobat restes de material ibèric, a dintre i al terme de la ciutat, de forma puntual. La majoria de les troballes han estat localitzades en el terme municipal, on tenim una sèrie d'abrils i coves, com la Cova dels Francesos, la Cova de Julio i La Murta. Ara bé, també s'han trobat unes poques restes de ceràmica romana (ss. I-IV dC), a prop del riu Xúquer al seu pas per la ciutat.

Entre els jaciments destacats, trobem, per una banda, els del Sequer de Sant Bernat, on s'ha especulat amb la possibilitat de que entre els segles I i IV aC s'assentara una vil·la romana; per altra banda, entre el Alzira i Albalat, tot i que dintre del terme d'Alzira, trobem la Necròpolis del Camí d'Albalat, on s'han trobat unes 12 sepultures amb inhumació. Es pensa amb un breu període d'ocupació, entorn al segle II dC.

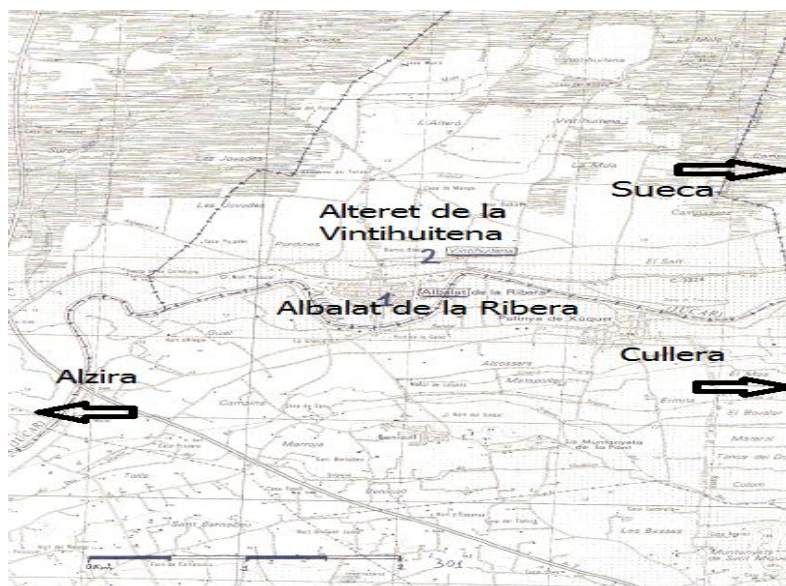
---

⁴⁵ CHOFRE NAVARRETE, M. L., Las ciudades de ..., pàg. 222.

Malgrat aquestes troballes, i amb la possibilitat de nous estudis sobre aquestos jaciments descoberts, la Riuada de l'any 1982 va significar la pèrdua sistemàtica de molts materials, els quals es van perdre per sempre. De les restes que es conserven, els experts es troben davant el problema de la seua identificació, doncs a partir de les poques troballes, no es pot aclarir sobre la possibilitat d'un assentament romà en Alzira. El més probable, fora que ens trobem amb una zona de pas o d'assentament esporàdic. Per tant, s'ha descartat durant les últimes dècades la possibilitat de que *Sucro* es trobara en l'actual ciutat d'Alzira o al seu terme, a falta de proves més concloents.

Albalat de la Ribera té un gran valor geogràfic, junt al riu *Sucro* –zona de pas de mercaderies- i la Via Augusta. Es van trobar restes arqueològiques en unes obres públiques, en març de 1961. Aquest fet va atraure l'atenció dels doctors Miquel Tarradell, Domingo Fletcher Valls i d'Enrique Pla Ballester. Visitarien l'Alteret de la Vintihuitena, on trobaren restes arqueològiques en superfície: fragments ceràmics ibèrics i romans, corresponents a l'època ibèrica i el període de romanització avançat. Malgrat això, juntament amb d'altres excavacions (de les quals no tenim treballs), no van aclarir sobre la possible localització de *Sucro* en Albalat de la Ribera.

Les excavacions de Xavier Vidal i Carmen Martínez (entre 1996 i 1998) al nucli urbà van traure a la llum una vivenda i diferents cases, tanmateix com a la zona de l'Alteret de la Vintihuitena. Ens trobem davant d'un conjunt de restes romanes molt important per al devenir de la investigació de la zona.

Localització de l'Alteret de la Vintivuitena, en Albalat de la Ribera.

Així doncs, Vidal defensa la teoria de que <<*Sucro* podria haver estat en Albalat per la seua meravellosa situació geogràfica [...] L'assentament estaria en un turó dominant un punt en el que el Xúquer passaria a discórrer de forma més regular per un curs més definit, de fàcil accés [...]. La funció de Cullera seria la de *Portus* de la ciutat de *Sucro*, que deuria estar més cap a l'interior com en les grans ciutats del Mediterrani>>⁴⁶. Aquesta teoria, fins l'actualitat, i a falta de nous estudis, sembla la més coherent i lògica. L'Alteret de la Vintihuitena és la clau, però fins aleshores, aquest jaciment iberoromà continua esperant la resolució de nous estudis que il·luminen aquest estancat tema.

⁴⁶ BOHIGUES, P., "Disputa cuádruple por Sucro", Levante EMV, 7 de febrer de 2010 [consulta: 18 de febrer de 2013]. Disponible en: <http://www.levante-emv.com/comarcas/2010/02/07/disputa-cuadruple-sucro/676565.html>.

Bibliografia

- ABADAL CASAL, L., *Arqueología del País Valenciano: panorama y perspectivas*, Alacant, 1985.
- ALONSO SÁNCHEZ, M. A., *Introducción a las fuentes literarias. Historia General de España y América*, vol. I, Madrid, 1987.
- APARICIO, J.; MARTÍNEZ SANJO, J. S., *Orígenes de Cullera*, 1995.
- ARASA, F.; ROSSELLÓ, V., *Les vies romanes del territori valencià*, València, 1995.
- ARIAS BONET, G., "El secreto de Antonino". *El Miliario Extravagante*, 2, 1963.
- ARIAS BONET, G., "Repasando el 'Camino de Aníbal'". *El Miliario Extravagante*, 35, 1991.
- BRU I VIDAL, J., *Les terres valencianes durant l'època romana*, València, 1963.
- CHABAS, R., "Estudios etimológicos: Cullera y Carcagente". *El Archivo*, VII, Dènia, 1893, pàg. 225.
- CHOFRE NAVARRETE, M. L., *Las ciudades de "Sicana" y "Sucro": su localización a partir de las fuentes*, Madrid, 2002.
- GIL MASCARELL, M., *Yacimientos ibéricos en la Región Valenciana*, València, 1971.
- GRANELL, J. B., *Historia de Sueca. Comprende desde los tiempos primitivos hasta el fin del siglo XVI*, Sueca, 1980.
- BURGUERA SERRANO, A. C., *Historia fundamental documentada de Sueca y sus alrededores, en los aspectos geográfico, militar, político, civil, estadístico, religioso, moral, productivo, económico, filosófico, sociológico, cultural*,

arqueològic, artístic i bio-bibliogràfic; con notables ilustraciones, Valencia, 1921.

-FURIÓ, A., *La carta Pobla de Sueca (24 de febrer de 1245)*, Sueca, 1995.

-MOROTE BARBERÁ, G., *La via Augusta y otras calzadas en la Comunidad Valenciana*, vol. I, Real Academia de Cultura Valenciana, Valencia, 1979 (reeditat en 2002).

MOROTE BARBERÁ, G., *La via Augusta y otras calzadas en la Comunidad Valenciana*, vol. II, Real Academia de Cultura Valenciana, Valencia, 1979 (reeditat en 2002).

-PILERS IBARS, A., *Historia de Cullera*, Cullera, 1893.

-ROLDÁN HERVÁS, J. M., *Itinerari Hispana*, Valladolid, 1975.

-SERRANO VARÉZ, D., *Yacimientos ibéricos y romanos de la Ribera*, València, 1987.